

Tantárgy:	Magyar nyelv
------------------	---------------------

Évfolyam:	10.
------------------	------------

Időkeret:	1	óra/hét	36	óra/év
------------------	----------	----------------	-----------	---------------

TANULÁSI EREDMÉNYEK A 10. ÉVFOLYAM VÉGÉRE

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló:

- ismeri a szöveg fogalmát, jellemzőit, szerkezeti sajátosságait, valamint a különféle szövegtípusokat és megjelenésmódokat;
- felismeri és alkalmazza a szövegösszetartó grammatikai és jelentésbeli elemeket, szövegépítése arányos és koherens;
- képes a különböző szövegműfajoknak és közlésmódoknak megfelelő, megadott témájú szöveg alkotására
- igényes a helyesírás és a helyes nyelvhasználat terén, képes a saját hibáit kijavítani
- ismeri a stílus fogalmát, a stíluselemeket, a stílushatást, stílusrétegeket,
- ismereteit a szöveg befogadása és alkotása során tudatosan alkalmazza;
- szövegelemzéskor felismeri a stilisztikai eszközöket, értelmezi azokat, elemzi a hatását, szerepét, megnevezi típusaikat;
- a stilisztikai eszközöket az irodalmi művekben is felismeri és elemzi, gondolatait irodalmi műelemző esszében önállóan meg tudja fogalmazni
- képes a hivatalos élet színtereinek mindennapi szövegtípusait alkalmazni, megírni

Témakör	Kerettanterv által javasolt óraszám
III. A szöveg fogalma, típusai; a szövegkohézió, a szövegkompozíció; szövegfajták; szövegértés, szövegalkotás	13
IV. Stilisztika – stílusrétegek, stílushatás, stílusz eszközök, szóképek, alakzatok	12
Szabadon felhasználható órák száma	11
Összes óra száma	36

Témakörök és óraszámok a helyi tantervben

A szöveg fogalma, típusai; a szövegkohézió, a szövegkompozíció; szövegfajták; szövegértés, szövegalkotás	Tervezett óraszám
	13 + 7 szabadon felhasználható óra
A szöveg fogalma. A szövegösszefüggés, a beszédhelyzet	
A szöveg típusai, a szöveg szerkezete	
A szövegkohézió (lineáris és globális)	
A szöveg kifejtettsége	

Szövegpragmatika (szövegvilág, nézőpont, fogalmi séma, tudáskeret, forgatókönyv)	
Szövegtípusok jellemzői megjelenés, műfajok és nyelvhasználati szintek szerint	
A legjellegzetesebb szövegtípusok, szövegfajták	
<i>Számonkérés</i>	
Az esszé	
A munka világához tartozó szövegek (a hivatalos levél típusai, önéletrajz, motivációs levél)	
Az intertextualitás	
A szövegfonetikai eszközök és az írásjelek szerepe a szöveg értelmezésében	
<i>Számonkérés (szövegalkotási feladat)</i>	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A szöveg fogalma, jellemzői
- A szöveg főbb megjelenési formái, típusai, műfajai, összetettségének jellemzői
- A szöveg szerkezete: a szöveg és a mondat viszonya, szövegegységek
- A szövegértelmezés összetevői: pragmatikai, jelentésbeli és nyelvtani szintje
- Szövegköziség, az internetes szövegek jellemzői
- Szövegek összefüggése, értelemhálózata; intertextualitás
- A szóbeli és az írásbeli szövegértés és szövegalkotás fejlesztése
- A szövegről való tudás és gyakorlati alkalmazásának fejlesztése
- A szövegszervező erők megismertetése és alkalmazása a gyakorlatban
- A szövegelemző képességek fejlesztése
- A helyesírási készség fejlesztése
- Helyesírási szótárak használatának tudatosítása
- A szövegolvasási típusok és szövegértési stratégiák
- Szövegtípusok: digitális és hagyományos, folyamatos és nem folyamatos
- Összefüggő szóbeli szöveg: felelet, kiselőadás, hozzászólás, felszólalás
- A magánélet színtereinek szövegtípusai: levél, köszöntő stb.
- Az esszé
- A hivatalos élet színtereinek szövegtípusai: levél, kérvény, önéletrajz, motivációs levél, beadvány, nyilatkozat, meghatalmazás, egyszerű szerződés

FOGALMAK

szöveg, szövegösszefüggés, beszédhelyzet; szövegmondat, bekezdés, tömb, szakasz; szövegkohézió (témahálózat, téma-réma, szövegtopik, szövegfókusz, kulcsszó, cím); szövegpragmatika (szövegvilág, nézőpont, fogalmi séma, tudáskeret, forgatókönyv); nyelvtani (szintaktikai) tényező (kötőszó, névmás, névelő, határozószó, előre- és visszautalás, deixis, egyeztetés); intertextualitás, összefüggő szóbeli szövegek: előadás, megbeszélés, vita; a magánélet színtereinek szövegtípusai: levél, köszöntő stb.; esszé, a

hivatalos élet színtereinek szövegtípusai: levél, kérvény, önéletrajz, motivációs levél, beadvány, nyilatkozat, meghatalmazás, egyszerű szerződés, önéletrajz stb.

Stilisztika – stílusrétegek, stílushatás, stílusesszközök, szóképek, alakzatok	Tervezett óraszám 12 + 4 szabadon felhasználható óra
Hangalak és jelentés. Jelentésmező	
A stílus fogalma és hírértéke, kifejező ereje	
Stílusrétegek: társalgási, tudományos, publicisztikai, hivatalos, szónoki és irodalmi stílus	
Stílusárnyalatok (pl.: neutrális, gúnyos, patetikus, népies, familiáris, költői, archaikus)	
<i>Számonkérés (szövegelemzés)</i>	
A mondatstilisztikai eszközök (a verbális stílus, nominális stílus, a körmondat)	
Hangszimbolika, hangutánzás, hangulatfestés	
Szóképek (egyszerű; hasonlatból kinövő szóképek /metafora, szinesztézia/, érintkezésen nyugvó szóképek /metonímia, szinekdoché/, összetett szóképek /összetett költői kép, allegória, szimbólum/)	
Költői alakzatok (ismétlés, felcserélés, kihagyás) köznyelvi és irodalmi szövegekben	
<i>Számonkérés</i>	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A stílus szerepének tudatosítása
- A stiláris különbségek felfedeztetése
- Az alakzatok és a szóképek hatásának, szerepének vizsgálata szövegelemzéskor
- A stílus, a stilisztika, a stílustípusok
- A stílusérték
- A stílushatás
- Stílusgyakorlatok
- A hangalak és jelentés viszonyának felismertetése
- Értelmezési gyakorlatok különböző beszédhelyzetekben
- A mondat- és szövegjelentést meghatározó tényezők felismertetése, tudatosítása
- A magyar szórend megváltozása és az üzenet jelentésváltozása közötti összefüggés tudatosítása
- A mindennapi kommunikáció gyakori metaforikus kifejezéseinek és használati körének megfigyelése, értelmezése

- Szótárhasználat fejlesztése
- A jel és a nyelvi jel fogalma, összetevői
- A jel és a jelentés összefüggése, jelentéselemek
- A hangalak és a jelentés viszonya, jelentésmező
- Motivált és motiválatlan jelentés
- A metaforikus kifejezések szerkezete, jellemző típusai, használatuk
- A mondat- és szövegjelentés

FOGALMAK

stílus, stilisztika, stílustípus (bizalmas, közömbös, választékos stb.); stílusérték (alkalmi és állandó); stílusréteg (társalgási, tudományos, publicisztikai, hivatalos, szónoki, irodalmi); stílushatás; néhány gyakoribb szókép és alakzat köznyelvi és irodalmi példákban, jelentésszerkezet, jelentéselem, jelentésmező, jelhasználati szabály; denotatív, konnotatív jelentés; metaforikus jelentés; motivált és motiválatlan szó, hangutánzó, hangulatfestő szó; egyjelentésű, többjelentésű szó, azonos alakú szó, rokon értelmű szó, hasonló alakú szópár, ellentétes jelentés

TEVÉKENYSÉGEK ÉS MUNKAFORMÁK

- Az elméletet – a lehetőségekhez mérten – először a gyakorlatban igyekszünk különböző szövegeken megmutatni, hogy a saját felismeréssel segítsük a diákok számára a tananyag megértését, bevésődését – csoportos vagy páros munkában
- Ezt követheti az elmélet rögzítése, megtanulása (ez elmaradhatatlan lépés) – tanári magyarázat, frontális tanítás vagy önálló jegyzetkészítés
- A megismert elméletet – a lehetőségekhez mérten – a gyakorlatban is megpróbálják a diákok alkalmazni, s ezzel elmélyíteni a tudásukat párban, csoportban, projekt munkában illetve egyéni feladatként
- szövegelemzési és kreatív szövegalkotási feladatok
- IKT-eszközök bevonása a lehetőségekhez mérten